

et KOSTNICKÉ JISKRY

Evangelický týdeník

22-23/2016

17. srpna 2016

✦ ročník 101

cena: 13 Kč

Příští číslo vyjde

7. září 2016

Z obsahu

* Dvojí způsob
Boží péče o svět

* Povrhel
(k začátku školního roku)

Poselství k 13. neděli po sv. Trojici

MILUJME SE NAVZÁJEM...
1 J 4,7-12

Říká se, že láska je slepá. Znáte to: mnozí, či dokonce všichni kolem si říkají: Kam dal dotyčný oči, rozum, slušné vychování! Žádné napomínání však nepomáhá. Tato tzv. láska je slepá. Naproti tomu jako druhá krajnost stojí apriorní skepse.

Pesimismus, který chce vidět vše černě. Postoj, který vylučuje možnost dát důvěru druhému člověku. Vždyť by mne mohl zklamat! Tento druhý, krajně skeptický postoj je ve vězeňství běžný. Projeví se, když se přimluví za vězně. Když oslovím jeho blízké, aby mu ještě dali šanci. Postoj všeznalé skepse rád nahlas poví: Vždyť už má pět záznamů v rejstříku trestů, ten se brzo vrátí! Ale pak - v konkrétním případě - s odstupem, po letech, třeba zjistíme... nevrátil se, nepřibyl mu žádný záznam, začal chodit do práce, rodina ho postupně přijala zpět. „Vševědoucí“ skepse ovšem chybu nepřizná, nadějný případy raději znát nechce, protože je raději stejně slepá jako zamilovaný postoj k druhému. Přistupovat k člověku s láskou, laskavě, znamená odolat růžovým brýlím stejně jako temným. Pohled víry nezavírá opatrníky dveře. Neschovává vychytrale plášť. A také počítá s člověkem realisticky

v jeho přednostech i slabinách. Víra zahání strach, který nám radí: Nikomu nevěř, drž si odstup, neriskuj...ještě na to doplatíš! Víra s láskou zároveň nezamlouvají nebezpečí. Přesvědčují se a přesvědčují. A tak neberou šanci předem, jdou do úměrného rizika a zasévají... „Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.“ Neláska je Janovi synonymem nepochopení, nepoznání. Zabedněnosti. Společným pojmem pro zálibu nedávat třetí, druhou ani první šanci, chuť trestat, preventivně podezírat. Pravá láska z pravé víry jedná jinak. A přece není slepá. Bere vážně pokřivenost člověka. Ví však i to, že z Boha vyzařuje láska. Boží. Božská. Pro nás. A Bůh přece není slepý... Ví o nás vše. Ví o slabostech člověka. Mohl by i na nás napsat pěknou obžalobu. Kdyby chtěl. Zná nás. Má nás přetčené. Ale je milosrdný, laskavý.

Daniel Blažek
kaplan v Břeclavi

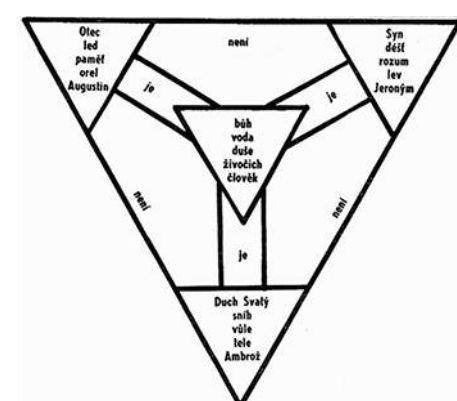
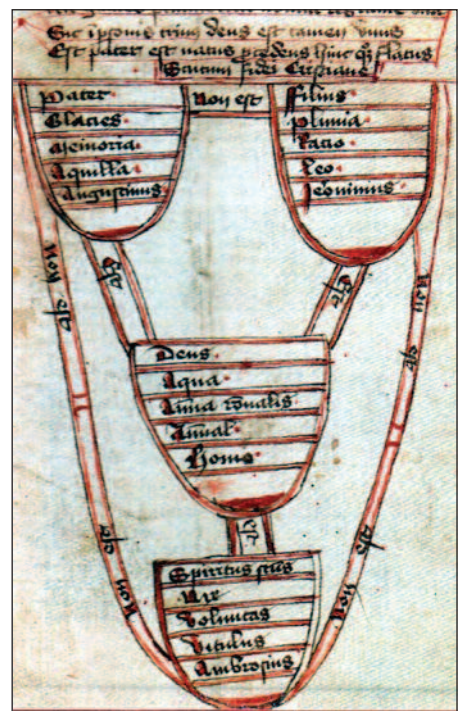

Papež František na návštěvě Polska navštívil i Osvětim (viz str. 2)

Na oslu i lodí

Začneme shrnutím letošního jubilea. Ve stínu Husově, jehož jubileum se slavilo v minulém roce, zůstával vždy jeho soupутník a přítel Jeroným (1380 – 1416). Pověstnou zůstala skutečnost, že Husovo a Viklefovo učení odvolal. O to bylo obdivuhodnější, když po svém útěku z Kostnice byl zatčen a po následném odvolání, při vědomí co jej čeká, své odvolání odvolal a šel popravě vstříc. Oproti Husovi byl typem světooběžníka, filosofa putujícího mezi universitami, kde jako bravurní řečník nejednou vyvolal skandál. Nebyl knězem, spíše nepokojným myslitelem s vytříbenou logikou a mimořádným intelektem, což uznávali i jeho nepřátelé. Je až zvláštní, že tento „světák“ byl blízkým přítelem dosti přísného kněze Jana Husa. Ten kromě poslední své cesty vlast nikdy neopustil; Jeroným byl zcestovalý a plavil se i lodí, aby navštívil Jeruzalém.

Uvedme ukázkou jeho posledních slov, jež vyslovil a napsal, aneb reportáž psanou na hranici: „Dříve jste mne odsoudili ve svých myslích co nehodného, než jste mohli poznat, jaký jsem. Avšak i vy lidé jste, a ne bohové, ne věčně žijící, ale smrtelní, také i vy můžete klesnout, bloudit, být oklamáni a svedeni jako jiní lidé. Říká se, že zde je shromážděno světlo světa a nejmoudřejší mužové. Proto tím více měli dbát o to, aby nic všetečně, nerozvázně a nespravedlivě nerozhodli a nečinili. Vím, že jsem pouhý člověk, vím, že mi jde o hlavu. Mám umřít, proto však nemluví. Zdá se mi však nehodné, aby moudrost tolika mužů ukládala o mne mimo právo, což by ani tak skutkem, jako příkladem ke škodě budoucích časů bylo.“

Jeronýmovou nevýhodou bylo, že svým založením byl filosof, nikoli až tak teolog, a přesto cítil potřebu se důrazně vyslovovat k teologickým otázkám. Užíval přitom nástrojů filosofických, málo citoval Bibli a teologické autority, šlo mu o racionální zvládnutí problému, což mu bývalo i právem vytýkáno. Ukázkou je jeho několika-

Dokončení na str. 2

Člověk pán přírody

Všimněte si, že v Gn 1,20-25 je člověk stvořen nakonec zvláštním Božím dekretem: I řekl Bůh: Učiňme člověka. A stvořil člověka, aby byl jeho obrazem. Bůh jim požehnal a řekl jim: Podmaňte zemi a panujte nade vším, co se na zemi hýbe. Řekne-li nyní člověk, že je korunou všeho stvoření, je to tak, to nemluví z něho pýcha.

Bůh jen v člověku může být oslaven a odpovědět za lásku láskou, a na jeho slovo odpovědět svým slovem. Velikost přírody a celého vesmíru nemůže překonat ani oslabit nebo umenšit vznešenost člověka. Člověk může svým myšlením obsáhnout celý vesmír, vyzkoumat jeho zákony

a spočítat jeho hmotu. Je větší než celý vesmír. Jeho vznešenost nezáleží v jeho rozumu, ale v jeho společenství s Bohem a v jeho pověření „podmanit a panovat“, z něhož plyne nadřazenost subjektu nad objektem. Protože člověk, on jediný, je určen, aby byl Božím obrazem a žil ve společenství se svým Stvořitelem, má právo i závazek podmanit zemi a panovat nad vším stvořením. Člověk však není schopen uskutečňovat své určení, leč by se povzněl nad přírodu a odloučil se od ní. Pokud bude s přírodou spjat a úplně s ní svázán, nemůže žít v skutku lidsky. Známkou jeho povznesení je přece

skutečnost, že chodí vztyčen. Už to jej pobízí, aby se povzněl nad přírodu a jako její pán dal jména zvířatům a aby jich užíval. Bůh volá člověka, aby byl tvořivý a zručný a stal se stvořitelem civilizace. Už rozumíme, člověk nebude oslavovat přírodu jako božskou. Vždyť i Bůh se příkladně povznášá nad vším svým stvořením. Pokud bude člověk po pohanském vzoru pokládat přírodu za božskou, nemůže být jejím podmanitelem a nemůže být opravdovým člověkem. Jestliže znovu, jak je tomu dnes, upadne do zbožňování přírody, ztratí znovu své lidství. Ztratí je také, když si o sobě

Dokončení na str. 2

AKTUÁLNĚ: VZPOMÍNÁME NA SESTRU EVU KRATOCHVÍLOVOU

Prvního listopadu 1993 jsem nastoupila do Kostnických jisker, do „malého dělného kolektivu“. Tak rád představoval naši redakci náš tehdejší šéf, bratr redaktor Dušan Čapek. Kromě něj zde pracovala technická redaktorka sestra Milana Janecká a v administraci sestra Eva Kratochvílová. Ta ale zkraje roku 1994 přijala místo účetní v Kalichu. I v novém zaměstnání Jiskrák zůstala věrná a ochotně si do své účetní práce v Kalichu přibrala i nás. Zůstala tak naší částečnou zaměstnankyní až do svého odchodu do důchodu. Často jsme se spolu vídaly buď v Kalichu, kam nosím každou středu noviny, nebo u nás. Až do své smrti zůstala také členkou představenstva Kostnické jednoty.

Eva v Kostnických jiskrách prakticky vyrůstala. Její maminka, paní Sixtová, zde dlouhá léta pracovala také v administraci a tehdy ještě malou Evičku, brávala s sebou. Kostnické jiskry byly tedy jejím druhým domovem. Ona je milovala a ony milovaly ji. O to bolestnější je pro nás její náhlý odchod s diagnózou „akutní leukemie“.

Eva byla velice milá, spolu nesla všechny starosti a problémy nejen Jisker, ale i ty naše osobní, tak jak jimi kdo procházel. Ve své profesi účetní byla velice pečlivá, nestalo se snad, aby při kontrolách úřady našly nějakou závažnou chybu.

Naše redakce se potýká nejen s finančními, ale i zdravotními problémy. Nechceme však malomyslně. Vše ukládáme do Božích rukou v jistotě, že on ví, co činí a proč to činí. Tady na zemi se to už asi nedozvíme, ale na věčnosti nám to Pán Bůh jistě objasní. V naději na opětné setkání u trůnu Páně v nebesích jsme se s naší milou kolegyní Evou v sobotu 2. července v Betlémské kapli I. žižkovského sboru ČCE rozloučili.

Děkujeme Evě za její obětavost a Pánu Bohu děkujeme za její život.

Támar Kočnarová

SVĚTOVÉ DNY MLÁDEŽE V POLSKU LETOS S KOMPLIKACEMI
Světové dny mládeže, které se konaly ve dnech 26. - 31. července v polském Krakově, se musely potýkat s mnoha komplikacemi. Už dostat se do Polska nebylo jednoduché, protože polské úřady důsledně kontrolovaly doklady. Další komplikací byla plánovaná návštěva papeže Františka, na kterou se sice účastníci velice těšili, ale zajišťování bezpečnosti takové návštěvy přináší řadu omezení i pro místní obyvatele, kteří mají na osobu tohoto papeže rozporuplné názory. Papež František totiž označil přijímání migrantů a uprchlíků za zásadní zkoušku evropských křesťanských hodnot. Polská pravcová vláda však tvrdí, že pro zachování těchto hodnot je nutné zabránit vstupu migrantům do země. Podpora migrantů je ovšem pro Františkovu vizi církve natolik zásadní, že jejich přijímání označil za potenciální test pro ty, kdo budou chtít v soudný den vstoupit do nebe. Nakonec všechno dobře dopadlo a více než dva miliony mladých katolíků ze 180 zemí celého světa se mohly zúčastnit závěrečné mše, na které papež František mj. řekl: "Lidé vás mohou považovat za snílky, protože věříte v novou lidskost, která odmítá nenávisť mezi lidmi, která nevidí hranice jako překážky a může si vážit vlastních tradic, aniž je sebestředná nebo úzkoprsá. Nepřišli jste na svět, abyste se váleli na gauči. Nebojte se být aktivní a zanechat ve světě svou stopu. Bůh od nás vyžaduje skutečnou odvahu, odvahu být silnější než zlo, milovat každého včetně nepřátel." Papež František překvapil své hostitele mnohokrát. Nejvíc zřejmě při návštěvě Osvětimi, kam vstoupil sám a pěšky. Ti, co čekali projev, museli být velice zklamáni, protože papež prošel tábor mlčky a na některých místech se "jen" soustředěně v duchu modlil. Před odletem se papež ještě zastavil na setkání s mladými dobrovolníky. Poděkoval za práci a řekl jim, že aby se stali nadějí pro budoucnost světa, musí splnit dvě podmínky. "První podmínkou je paměť. Pamatujte si na místo, z něhož pocházíte, na rodinu, historii... Mluvte se svými prarodiči. Pokud je už nemáte, mluvte s jinými starými lidmi. Druhou podmínkou je odvaha. Buďte odvážní a nebojte se," řekl na závěr papež František.

(noe)

O Evě

Posledních bezmála 20 let strávila Eva Kratochvílová pracovně v Kalichu. Byla poklad Kalicha. Zásadně změnila celý způsob hospodaření. To by se dalo na příkladech dokládat a dál analyzovat ve smyslu Eva a počítač, Eva a sklad, Eva a programy... To je rovina pracovní – Eva byla stoprocentní profesionál. Své práci rozuměla, dělala ji skvěle, kde si nebyla jistá – protože zákony a předpisy se neustále mění – studovala, konzultovala, neriskovala. Eva byla poklad – a teď opouštím tu rovinu pracovní, že byla pokladní, účetní i daňářka. Byla poklad, protože byla v tolika směrech vzácná a krásná, nenahraditelná tak, jak nenahradíte členy rodiny a opravdové přátele. Máme to v Kalichu tak šikovně zařízeno, že co nám chybí na výplatě, často dorovná bonus v podobě vztahů, které jsou výrazně nadpracovní. Ne že bychom jezdili spolu na lyže, ale v práci jsme zpravidla obyčejně lidští. A právě Eva do velké míry takové prostředí utvořela. Cítuju své kolegy v Kalichu: milá a něžná, empatická a obětavá, vždycky obětavá a za všech okolností laskavá. Párkrát do roka jsme si všichni sedli kolem stolu, jedli, pili a skoro rodinně byli pospolu. Eva se nedrala dopředu, usmívala se, bylo jasné, že si občas myslí svoje, měla svůj jemný smysl pro humor a překrásný úsměv. Před třemi lety z Kalicha odešla – s odchodem bojovala několik let. Těšila se na vnoučeka, na chatu, ale nakonec to vždycky uzavřela: Ale mně by se po vás, po Kalichu tak stýskalo. Odkládala to, a teprve až když jsme si byli jistí, že jsme našli dobrou náhradu a Eva ji do všeho zasvětila, začala odcházet. Pamatuju si, že jen jednou se Eva opravdu zatrdila, nazlobila, nic s ní nepohnulo; zapřísahala mě, abych jí nepřidával. Chápete – to nebyla póza. Říkala: Kalich nemá peníze a já nechci. Prosím tě, nedělej to. Já nic nepotřebuju. Jenže Evo, my potřebujeme tebe. Hrozně nakvap jsi odešla a nám se stýská. Ale zase – upřímně – kdyby na nás někdo vzpomněl tak jako myslíme na Evu, jak byla pro nás důležitá, nebylo by to velké významení? Z pokladu svého srdce Eva štědrě dávala a my dosud vděčně bereme.

Michal Plzák

Na oslu i lodí

Dokončení ze str. 1
denní disputece na universitě v Heidelbergu o trojičním učení. Přes zákaz v ní stále pokračoval. Zachoval se i jeho nákres, s ním přinášíme i jeho interpretační variantu. Velice zjednodušeně lze říci, že vztah Bůh Otec – Syn – Duch svatý předkládal v analogii vody „pevná (led) – tekutina – plynná (pára)“, čímž se zřejmě dopouštěl hereze „modalismu“. Snažil se „o překlenutí propasti mezi božským a lidským, mezi filosofií a teologií“ (F. Šmahel) s dravostí, jež se mu stala osudnou. Zmiňme jen ještě proň charakteristickou „cestu na oslu“. Podle dobových pramenů k ní mělo dojít v souvislosti boje proti nehorázné komerční praxi vymáhání odpustků. Protiodpustkové studentské taškařice (1413) se patrně dály z jeho podnětu. V alegorickém průvodu táhli studenti Prahou, jeden z nich oděn za prostitutku vábící diváky k zaplacení. Další za papeže s bulou a ověnceného zvonečky. Jeroným znal povahu královu, věděl, že by s pouhou pokornou prosbou za provinilé neuspěl a jen by přiznal jejich vinu. Proto se vypravil na hrad Žebrák, kde král Václav právě prodléval, přestrojený za žebráka, vydává se za jednoho z učedníků Kristových. Měl překvapivě úspěch a král se na chvíli rozveselil a upustil od potrestání viníků.

Jan Kašper

Člověk pán přírody

Dokončení ze str. 1
myslí, že je produktem své nadřazenosti nad přírodou, produktem své civilizace, nebo dokonce své techniky. Civilizace a kultura nijak nezaručují humanitu, naopak nejsou-li pod vyšším principem, degenerují do nelidskosti. Člověk nedosáhne k humanitě skrze civilizaci a kulturu. Ovšem civilizace a kultura se zlidšťují, když člověk, který je tvoří, je skutečně lidský, humánní. Skutečná humanita, o níž náš prezident Masaryk usiloval, má základ v člověku, který žije ve vztahu k Bohu. Jestliže člověk hledá své určení v civilizaci a v kultuře místo v Bohu a má v nich nejvyšší hodnotu,

sám degeneruje k nelidskosti. Civilizace bez Boha se nutně stává nelidskou. Klade více důraz na obsah než na člověka. Ztrácí svůj střed a rozpadá se v různé skupiny s rozdílnými zájmy, které se snadno dostávají do konfliktu jedněch s druhými a usilují dobýt si postavení na úkor druhých. Civilizace nenáboženská, morálně lhostejná musí zdegenerovat. Nemáme sice za to, že lze náboženství a mravnost rozlišovat, jako by mohly existovat odděleně; jsou přece jedno, jsou totožné. Narodily se jako srostlá dvojčata, s jednou duší a s jedním srdcem. V této totožnosti ovšem žijí, když svatého Boha uznávají jako základ všeho

Šamotulský kancionál slaví 455 let

Sedmého června 2016 uplynulo 455 let od vydání kancionálu Jednoty bratrské *Písně chval božských*, který vešel do historie pod označením „Šamotulský“. Jeho podobu významnou měrou určil Jan Blahoslav. Jedná se o první bratrský zpěvník tzv. blahoslavovské redakce. Tisk typograficky náročného kancionálu obstaral roku 1561 původně litomyšlský tiskař Alexandr Oujezdecký v polských Šamotulách na panství hraběte Lukáše z Górký, kam se po vydání královského mandátu proti bratřím roku 1548 přesunula bratrská tiskárna z Litomyšle. Tisk kancionálu trval bezmála rok a půl. Přípravy nového kancionálu však probíhaly již od poloviny 50. let 16. století. Roku 1555 se bratrský synod v Prostějově usnesl na nové redakci zpěvníku pod vedením Jana Černého, Jana Blahoslava a Adama Šturma z Hranic. Motivem k tomuto rozhodnutí bylo nejen rozebrání zásob stávajícího zpěvníku, tzv. *Rohova kancionálu* z roku 1541, ale také jeho zastaralost. Nový kancionál měl být doplněn o písně Jana Augusty a některé další. *Šamotulský kancionál* obsahuje celkem 735 písní. K písním převzatým z *Rohova kancionálu* (1541) je zde připojeno zhruba 250 nových. 450 písní má notované melodie v chorální

notaci a černé a bílé mensurální notaci. Písně jsou rozděleny do tří oddílů. V prvním oddílu jsou obsaženy převážně písně christologické, seřazené podle chronologie Ježíšova života. Ve druhém oddílu se nacházejí písně o církvi, o Božím slovu a o svátostech. Ve třetím oddílu jsou zařazeny písně k základním křesťanským textům (k modlitbě Páně, Apostoliku, Desateru), písně kazuální (pohřební, k jednotlivým denním a nočním dobám) a obecné. Struktura kancionálu tak ještě úplně nedospěla ke „klasické“ podobě, s jakou se setkáváme u bratrských zpěvníků od r. 1564: totiž k rozdělení písní do tří oddílů podle rozlišení věcí podstatných, služebných a případných ve vztahu ke spasení věřících. V předmluvě *Šamotulského kancionálu*, která je dílem bratrských starších, je zdůrazněna vedle potřeby čistě kázat slovo Boží také důležitost zpěvu duchovních písní v českém jazyce (Ž 96,1n; Iz 42,10). Předmluva obsahuje také důležité informace o historii předcházejících bratrských zpěvníků a v neposlední řadě popisuje okolnosti vzniku nové redakce zpěvníku: „I usoudili sme za věc slušnou a spravedlivou, aby ty písničky byly zřízeně od nás všechny v ruce vzaty a pilně přehlédnuty, i kdež by potřeba byla,

bytí a jeho vůli za základ vší morálky. A dodejme: když člověk vyznává, že ho Bůh stvořil k lásce a měl v něm partnera. Za těchto principiálních předpokladů by se člověkovopanství nad přírodou nemohlo zvrtnout v tyranii a vykořisťování přírody. Věřící člověk, žijící v Boží lásce a poddaný Boží vůli, bude ctít a milovat přírodu jako dílo Boží. Této účtě a lásce k přírodě bude učit své děti, aby z nich vyrostla nová generace, která bude moci rozhodovat o vztahu celé společnosti k přírodě tak, aby úcta a láska k přírodě nebyly postaveny až za zájmy hospodářské.

Josef Veselý

pozpraveny, a tak potom z jedno-myslnosti všechněm k bezpečnému užívání vydány; což se i stalo.“ (Předmluva, f. 4r.) Nakolik se tento záměr zdařil, lze právem pochybovat. Pochybnosti měl ostatně i samotný Blahoslav, který s výsledným dílem nebyl spokojen. Zástupce redaktorů v Šamotulech, tiskař Václav Solín, zřejmě nedokázal do výsledné podoby zpěvníku promítnout všechny představy bratrského biskupa. Blahoslav se proto záhy pustil do další revize, která byla završena r. 1564 tiskem nového kancionálu *Písně duchovní evangelistské* v nově zřízené a před okolím utajované bratrské tiskárně v moravských Ivančicích. V tomto *Ivančickém kancionálu* Blahoslav konečně mohl dovést do konce zamýšlené korektury: sjednotit délky slabik s notovými délkami, odstranit nepravidelnosti v rytmu, upravit tonalitu a notaci, nahradit zastaralé a nesrozumitelné výrazy apod.

Také jednomyslnost bratří, proklamaná v předmluvě *Šamotulského kancionálu*, zůstala vzhledem k rozdílným pohledům Blahoslava a Augusty na podobu písní nedosaženým ideálem. Zatímco Blahoslav prosazoval při úpravách písní vlastní estetické a teologické cítění, Augusta, internovaný od roku 1548 na královském hradě Křivokláte, nebyl s úpravami svých písní předem seznámen, natož pak srozuměn. Ostatně napětí mezi těmito dvěma biskupy panovalo i v jiných oblastech: v pohledu na vztahy Jednoty k církvi podobají či v otázce užívání starocírkevních perikop. Nic z výše řečeného však nemůže umenšit historický význam *Šamotulského kancionálu*. Jeho četná upravená vydání (notovaná 1564, 1576, 1581, 1594, 1598, 1615 a 1618) dokládají, jaké oblíbené se zpěvník ve své době těšil, a to nejen v bratrských kruzích, nýbrž i mezi příslušníky jiných konfesí.

Nadto některé z písní, jejichž texty jsou v něm otištěny poprvé, znějí v evangelických kostelích dodnes. V *Evangelickém zpěvníku ČCE* jich nalezneme hned sedmatřicet. Patří k nim například Blahoslavova parafráze žalmu prvního „Aj, jak jsou blahoslavení“ (EZ 388) či jeho christologicky laděná píseň „Jezu Kriste, Synu Boží“ (EZ 434). Specificky bratrský důraz na sborové společenství a jeho jednotu se promítá

Dokončení na str. 3

Bláznovství víry podle Jakuba

JÍŘÍ MRÁZEK: VÝKLAD JAKUBOVY EPIŠTOLY

ČTVRTÁ KAPITOLA

Pokračování z minulého čísla

Jk 4,4 *Cizoložnice! Cožpak nevíte, že přátelství se světem je nepřítelství vůči Bohu? Kdo by tedy chtěl být přítelem světa, stává se nepřítelem Boha.* MOICHALIDES jsou doslova cizoložnice. Některým rukopisům se to zřejmě zdálo divné a neúplné, a tak doplnily i *cizoložníky* (čtou tedy *cizoložníci* a *cizoložnice*). Kralická a některé novější české překlady (Nová smlouva; Nová bible kralická) to udělaly také, zřejmě ve zbožném zápalu, aby nikoho nevynechaly. Jakub však zřetelně naráží na starozákonní metaforu, podle níž je například modlářství chápáno jako nevěra (cizoložství) vůči Hospodinu-ženichovi. V tomto obraze může být člověk vůči Hospodinu cizoložník, nikoli však cizoložník. Jakub užívá přesně tuto starozákonní konotaci, v níž Hospodin těžko snáší, když je mu dcerka sijnonská nevěrná s cizími bohy. A dále pokračuje ve stejném obraze: Kdo se příliš důvěrně, příliš intimně spřátelí se světem – ztrácí přátelství s Bohem. Podobně mluvil i Ježíš o *cizoložném pokolení* – a nemyslel tím, že by (všichni ti farizeové a zákoníci) cizoložili mezi sebou, nýbrž myslel tím, že se to pokolení jako celek zpronevěřilo Bohu. Jakub je tu šírávě ironický: Nezapomeňme, že slova o spráhnutí se světem proti Bohu nevykřikuje někde na římském fóru nebo aténské agóře. Neříká to pohánům tohoto světa, nýbrž stále svým zbožným, do vlastních řad. Stále ještě mluví k těm *svým*, kteří tak rádi poučují, tak rádi zatracují jinověrce a bojují proti nim a proti nedostatečně zbožným ve vlastních řadách a ohánějí se vlastním obdarováním shůry. A Jakub tyto supervěrné, na sobě si zakládající, obviní z cizoložství. To musí působit jako políček. Kdyby to aspoň bylo doslova – jako že někdo z nich ve vztahu k ženám možná někdy v životě zakolísal, ale vůči Bohu byl vždycky pravověrný – to by se ještě možná sneslo. Ale Jakub zrovna ty zapřísáhlé věrné, kteří se ohánějí svými konexemi na Boha, zrovna je obviní právě z nevěry (cizoložství) *vůči Bohu*. A zrovna ty, kteří se nejspíš tak okázale štítí světa, obviní z toho, že mají ke světu blíží než k Bohu. A ne jako nějaký poklesek vůči vlastním ideálům, nýbrž právě v tom, na čem si nejvíc zakládají.

Jk 4,5 *Nebo myslíte, že nadarmo Písmo říká: K žárlivosti touží duch, který usadil v nás. Už předchozí verš o spřátel-*

ení buď s Bohem, nebo se světem vypadal jako citát – jako nějaké úsloví, které posluchači znali (*cožpak nevíte, že...*), jenom nečekali, že by je Jakub obrátil proti nim samým. Jestliže předchozí verš jenom vypadal jako citace a nevěděli jsme s jistotou, na čem v tomto ohledu jsme, zde už je výslovně řečeno, že Jakub cituje, a dokonce, že je to z Písma. Potíž je v tom, že takové místo v Písmu – aspoň tak, jak je známe dnes – neumíme najít. Ve Starém zákoně není nic ani vzdáleně podobného, v apokryfech, pseudepigrafech ani například v kumránských spisech se dodnes takový citát nenašel. A ke všemu ani nemáme jistotu, co přesně ten citát říká: není jasné, zda *duch* je ve větě podmět nebo předmět: tedy zda někdo touží po duchu, anebo duch po něčem touží. Slovo KATÓKISEN je totiž tvar, který může být vytvořen ode dvou různých sloves a může znamenat: *bydlí* v nás (ten duch), anebo *vložil* ho do nás (v tom případě asi sám Bůh). Také *k žárlivosti toužit* je zvláštní obrat; proto se mezi moderními badateli objevují návrhy na opravu (porušeného textu) a místo *k žárlivosti* navrhuji někteří *po Bohu touží* (PROS THEON místo PROS FTIONON), zatímco jiní dokonce navrhuji *po vraždě touží* (PROS FONON) Možnosti, které v kontextu dávají smysl, jsou tyto: (a) *Bůh vložil do nás svého Ducha* – a není mu jedno, co s ním vyvádíme: že se hádáme, místo abychom tomu Duchu naslouchali. Ale našťestí, jak říká další verš, Boží milosrdenství je větší než to, jak ho štveme tím, co vyvádíme – takto nějak tomu rozumí ČEP. Nebo: (b) *Bůh do nás vložil svého Ducha* – a *ten žárlivě touží po Bohu*; ale má smůlu, protože my na něj nedáme a příliš si ho nevšímáme, nenasloucháme mu. Takže se nedovolá. Ale našťestí – zase ten další verš – Boží milosrdenství je větší. Do třetice: (c) *Duch, který v nás přebývá* (nebo který byl do nás vložen) *touží po žárlivosti*. Podněcuje žárlivost. A vůbec všechnu tu nevraživost. Tahle třetí možnost samozřejmě vypadá na první pohled nesmyslně – pokud ji nepochopíme jako hodně velký sarkasmus a ironii. Tak nějak ji ovšem pochopili třeba Kraličtí: *K závistí nakloňuje duch ten, kterýž přebývá v nás?* a pomohli si tím, že z toho udělali otázku. Mně se takhle třetí možnost nakonec, po všech úvahách, líbí nejvíce. Dokonce bych do té (kralické) otázky zahrnul i úvodní větu. Asi takto: *To si myslíte, že celé Písmo si mluví naprázdno a že*

duch, který ve vás přebývá, vede k žárlivosti (a všem těm nesnášenlivostem)? To si opravdu myslíte, že k tomuhle vede Písmo a tohle je z Ducha? To přece nemůžete myslet vážně! K této možnosti se nakonec přikláním. Ale ať už zvolíme kterýkoli překlad, další verš přináší jednoznačné rozuzlení:

Jk 4,6a *ale větší dává milost.* Boží milost to všechno překonává. Do vší té zbožné rivality a nevraživosti, ve které je Boží moudrost nevinně (3,17), řekne nakonec Jakub: Bůh takový ve skutečnosti není a Boží milost je *větší* (než naše hádky a rozpory). Povšimněme si, že zrovna Jakub zde používá slovo *milost*, na které skoro jako kdyby měl v našem povědomí výhradní právo apoštol Pavel. Když si uvědomíme, že celá tato epištola je tradičně vnímána jako polemika s Pavlem, mohlo by nás příjemně překvapit, že Jakub vlastně nakonec říká: Raději kdybychom se nehádali, Boží milost je víc než naše spory, na tom se přece shodneme. Na tomto místě stojí za to si připomenout Theissenovu charakteristiku, o které jsem mluvil v úvodu: Theissen předpokládá, že Jakubův list není bojovná polemika proti Pavlovi, ale spíš pokus rehabilitovat jeruzalémské židokřesťanství po Pavlovi. Ukázat, že není zase tak strašné a zkostrnatělé, jak by se z Pavlových epištol zdálo. Je to odpověď ve skutečnosti smířlivá.

Jk 4,6b *Proto říká: Bůh se pyšným protiví, pokorným dává milost.* Tím, kdo tady říká či mluví, je opět Písmo; tentokrát v Př 3,34, které Jakub cituje podle řeckého překladu (Septuaginty). Hebrejský text, ze kterého dnes vycházíme, čte spíše: *Bůh se vysmívá posměvačům*. Septuaginta (i Jakub) to interpretuje jako *pyšným*, a možná ještě spíše *arogantním*. Boží milost je tady, je otevřená – ale vzdoruje lidské aroganci. Člověk ji musí přijmout *pokorně*. Skutečně jako milost. Ne jako něco, na co má nárok. Jinými slovy: Boží milost je tady pro všechny (a je jí dost pro všechny), jenom čeká, až se přestaneme hádat, přestaneme být arogantní, a laskavě si jí všimneme. A ztichneme; a přijmeme, že jsme spaseni pouhou milostí. To prosím říká Jakub! Ne takto doslova, ale jednoznačně v tomto smyslu. Je-li tedy Boží milost pro všechny, ale vzdoruje lidské aroganci, pak z toho jednoznačně vyplývá výzva:

Jk 4,7a *Podříďte se tedy Bohu! Nebo také: Skloňte se před Bohem.* Všichni.

Pokračování příště

Nesplněné sliby

Ještě za komunistické éry jsem pravidelně chodil do Domova duchodců v dejvické Šolínově ulici. Navštěvoval jsem členy naší církve, ale občas jsem se dal do řeči i s neevangelíky. Mezi ně patřila stará dáma, která ve většinu času zabývala psaním. Zachycovala důležité události v Domově, skládala rýmovaná blahopřání jubilantům, zapisovala své myšlenky.

Jednou se na mne obrátila s prosbou: „Víte, já nikoho nemám. Mohl byste časem uložit tam někde u vás v církvi moje vzpomínky? Pojmenovala jsem je „Paměti učitelky z dob Rakousko-Uherska“. Mám toho několik sešitů.“ Její prosba neznamenalala pro mne žádné zatížení, a tak jsem samozřejmě souhlasil.

Slib jsem však nesplnil. Když jsem po letní přestávce zas do Domova přišel, paní učitelku jsem nezastal. Umřela a na její místo byla už umístěna jiná žena ze seznamu čekatelek. Pokud zemřelý nebo zemřelá neměl blízké příbuzné, smuteční oznámení se tehdy netisklo a vedení ústavu zařídilo kremaci bez obřadů. Po paní učitelce zřejmě pozůstali nebyli, vždyť za Rakouska se učitelky nesměly vdávat. Obrátil jsem se na vedoucího Domova, který byl mimo jiné známý tím, že obcházel o Vánocích jednotlivé pokoje a zpíval duchodcům a duchodkyním koledy. Pomoci mi však nemohl: „Opravdu mě to moc mrzí, ale nic podobného nám tady nezůstalo.“ Také mne dodnes mrzí, že jsem svůj slib nemohl splnit. Kdoví, kde vzpomínky skončily! Možná by mohly obohatit rozhlasové pořady „A léta běží“ nebo „Osudy“.

V životě dosti často slibujeme – lidem i Bohu. Podle „Slovníku spisovné češtiny“ je slib vyjádření závazku něco udělat nebo dodržovat. I v Bibli je slib takto chápán: „Co slíbíš, to splň! Lépe je, když neslibuješ, než když slíbíš, a nesplníš.“ (Kaz 5,4n) V běžné praxi je to ale jiné. Zvláště sliby Bohu se chápou jako méně závazné a obyčejně musejí ustoupit před něčím jiným. Sliby lidem pak často slouží jen jako způsob, jak něco oddálit nebo jak ze sebe setřást odpovědnost. Známe to hlavně z tzv. světské sféry – od liknavého vyřizování drobných úředních záležitostí až po velkolepé předvolební sliby. Sliby, sliby!

Jak to je s námi a se sliby, zejména se sliby samému Bohu? Ponechme stranou řeholní sliby, které nejsou v reformačních církvích obvyklé. Co ale třeba závazek, který na sebe berou rodiče při křtu dětí? Jde zde vlastně o obdobu slibu, který učinila starozákonní Anna, když zaslíbila synka Samuele Hospodinu. (1 S 1) Jak snadno a rychle však rodiče při výchově tento zavazující „trend“ opouštějí! Nejinak to bohužel bývá s manželskými sliby „před Boží tváří“. Přestává být těžce řešitelným problémem najít „pádné“ důvody k rozchodu.

Také confirmace bývala chápána jako převzetí křestního slibu, který učinili rodiče, dospívajícími dětmi. Vzpomínám si, jak v průběhu slavnostního konfirmačního shromáždění kterási dívka z řad konfirmovaných přiběhla k mému otci-faráři a rozčileně mu pošeptala, že ona nic slibovat nebude. Otec ji dodatečně pochovalil, že odmítla to, na co se necítila zralá. Jak to dopadá s unáhlenými sliby věrnosti Bohu, nám dokládá smutný příklad apoštola Petra. (Mk 14,29nn)

Některé sliby či přísahy mohou být ovšem vysloveně nesmyslné. Vždycky mi vrtalo hlavou, jak to bylo s nepřáteli apoštola Pavla, kteří se zapřísáhli, že nebudou jíst ani pít, dokud Pavla nezabijí. (Sk 23,12) Zřejmě si našli nějaký argument, aby neumřeli hladem, když nemohli zbrklý slib dodržet. Nebýváme také my mistry v hledání vytáček tam, kde jde o nesplněné sliby?

Daniel Henych

Šamotulský kancionál slaví 455 let

Dokončení ze str. 2

v parafrázi žalmu 133 „Aj, jak jest milé to a utěšené“ (EZ 403) od Matěje Červenky. Nejen o svatodušních svátcích pak zaznívá Červenková píseň „Zavítej k nám, Duchu svatý“ (EZ 366), přeložená z latinské předlohy. Dodnes oblíbená je i píseň o Kristově duchovním přebývání v srdci věřících „Všech věků mocný králi“ (EZ 408) od Martina Abdona anebo tradiční píseň českých evangelíků před jídlem „Otče náš všemohoucí, jenž vše živíš svou mocí“ (EZ 545) od Havla Dřevínka.

Mezi dalšími autory písní v Šamotulském kancionálu je zastoupen například Lukáš Pražský, Vavřinec Krasonický, Martin Michalec, Adam Šturm, Jan Poustevník, Jan Roh, Jan Černý, Matěj Kunvaldský, Jan Táborský, Martin Abdon či Václav Solín.

Nejvíce písní v Šamotulském kancionálu však pochází z pera Jana Augusty (celkem 140 z počtu 735), který je rovněž autorem největšího počtu písní v *Evangelickém zpěvníku ČCE*. Dnes patří k nejznámějším z nich píseň „Mládenec blahoslavený“ (EZ 245), pašijní píseň „Lásku

Syna Božího“ (EZ 309), „Ó Pane, jenž jsi přikázal“ (EZ 435), píseň o mistru Janu Husovi „Národe český chvaliž Boha“ (EZ 444), „Tobě, Bože, děkujeme“ (EZ 447) či „Předivný Pán Bůh vskutcích svých“ (EZ 509).

Zájemci o originální podobu a plný text Šamotulského kancionálu si mohou naskenovaný exemplář prohlédnout na internetu přímo ze svého počítače:

<https://books.google.cz/books?vid=NKP:1002296251&printsec=front-cover#v=onepage&q&f=false>

Tabita Landová

92. VĚRNÝM ČECHŮM

Bůh s vámi! Protože jsem měl z mnoha příčin veliké podezření, psal jsem, jako bych měl zítra zemřít. Ale když jsem opět zaznamenal odklad smrti, znovu vám píši, laskaví a věrní přátelé v Bohu! Abych ještě, jak nejdéle mohu, ukázal svou vděčnost - mám z toho vždy potěšení, že k vám mohu promlouvat dopisem; a řeknu vám, že Pán Bůh ví, proč odkládá mou smrt i smrt mého milého bratra mistra Jeronýma, o němž mám naději, že bez viny svatě umře, a že si vede i trpí statečněji²⁾ než já, nestatečný hříšník. Pán Bůh nám dal dlouhý čas, abychom si své hříchy lépe připomněli a usilovně jich litovali; dal nám čas, aby dlouhé a veliké pokušení sňalo veliké³⁾ hříchy a přineslo potěšení; dal nám čas, abychom si připomínali hrozné potupení a vážili si ukrutné smrti svého milosrdného krále Pána Boha Ježíše, a tím raději trpěli; abychom také pomysleli na to, že není stejné odejít z hostiny tohoto světa na hostinu onoho světa; abychom pamatovali, že svatí vešli do nebeského království skrze mnohá utrpení; někteří řezáni na kusy, jiní mučení, jiní vaření, jiní pečení, jiní za živa natahováni, za živa pohřbeni, kamenováni, křižováni, mleti mezi mlýnskými kameny, vláčení, topení, upalování, věšení, po kouskách roztrhání a nejprve potupení, žalařování, bití, spoutání v okovech; a kdo může vypsat všechna muka, která pro Boží pravdu svatí trpěli jak v Novém, tak i ve Starém zákoně! A zvláště ti, kteří kárali kněžskou špatnost a kázali proti ní. A bude to ojedinelá věc, když⁴⁾ nyní neutrpí ten, kdo se opravdu vzepře špatnosti, a zvláště té kněžské, která nedovolí, aby se jí někdo dotkl. A jsem rád, že museli číst mé knihy, ve kterých je odhalena jejich hříšnost; a vím, že je četli pilněji než svaté čtení⁵⁾, protože v nich chtěli najít bludy. Dopis předán před vigílií⁶⁾ sv. Petra navečer.

92. Husův dopis podle vydání Bohumila Mareše (1851 – 1901, evang. farář a církevní historik) z r. 1911 (již 3. vydání), který také připojil vykladačské poznámky, které zde uvádíme. V roce 2015 Husovy dopisy převedeny do současnější češtiny.

**92. Věrným Čechům.¹⁾
R. 1415, 27. června. (1415, 27. června.)**

Hus vyslovuje radost, že přátelům svým může psát i jim vděčnost dokazovat; ukazuje, že prodléváním smrti jeho i Jeronýmovy Bůh chce dát času ku pokání a k uvažování o smrti Kristově, jakož i o různých utrpeních, kteráž svatí musili pro pravdu Boží trpět, zvláště ti, kteří zlost kněžskou trestali; a vyslovuje radost nad tím, že nepřátelé musili jeho knihy číst i v nich o svých zlostech se dočísti.

¹⁾ Tom. 592, Pal. 245. ²⁾ V tom se Hus mýlil, nebo Jeroným, ovšem již po smrti Husově, jsa nemocí sklíčen, dal se pohnouti k veřejnému odřeknutí se Viklefova i Husova učení dne 11. září a opět 23. září 1415, až posléze přece se vzpamatovav a litovav odvolání svého i on na hranici dne 30. května 1416 dokonal. ³⁾ T. j. právě pokáním u víře. ⁴⁾ Jestliže kdo. ⁵⁾ Biblické. ⁶⁾ Noční bdění čili předvečer.

Vzpomínáme

24. července 2016 zemřel farář Bohuslav (Boguslaw) Kokotek, senior Slezské evangelické církve a. v. Působil mj. ve sborech v Návsí, Třanovicích a v Českém Těšíně Na Nivách. Přispíval do církevních médií, byl šéfredaktorem časopisu Přítel lidu a Evangelického kalendáře. Od r. 1989 předsedal Evangelické společnosti v ČR se zaměřením na slezský region. V ČRo Ostrava a regionální TV spolupracoval s redakcí náboženských pořadů. Byl těž činný v komunální politice města Třince. Pohřební rozloučení se konalo 29. července v evangelickém kostele v Třinci.

Anna Macurová

Ve čtvrtek 14. července t.r. jsme se " naposledy " rozloučili se sestrou MUDr. Vlastou Hůlovou, dlouholetou členkou staršovstva tábořského sboru, z toho dvě období jako jeho kurátorka. Sestra Hůlová nepatřila mezi ty, kdo potřebují " ohromovat ", připoutávat na sebe pozornost. Její profese ji přiváděla mezi lidi a k lidem, kterým se snažila nejenom pomoci, ale i porozumět / člověk se nepotýká pouze s trápeními těla a ta " jiná trápení " nemoci často nedobře ovlivňují /. Měla velice ráda tzv. biblické hodiny, kdy se těšila na to, jak se dozví něco z toho, co jí pomůže lépe porozumět Bibli a životu. Proto si dělávala pilně poznámky. V Táboře míváme jednou do měsíce tzv. čtenářskou biblickou hodinu, kdy účastníci referují o tom, co hodnotného přečetli. Sestra Hůlová byla vždy pečlivě připravena. Hodně četla i v čase své těžké nemoci – naposledy sbírku úvah Miloslava Hájka " Vím, komu jsem uvěřil ". Podporovala také účinně tzv. Adopci na dálku, díky níž může také každým rokem k nám zavítat jedna dívka z Běloruska / s tou druhou - z Indie - jsme jen v písemném styku /. Podařilo se mi sestru Hůlovou s Patricií krátce před její smrtí navštívit. Bylo mi tehdy " uloženo ", abych Patricii vybral knížku z hodnotné knihovny sestry Hůlové. Zvolil jsem " Čtení z bible " od Jana Sokola s ilustracemi jeho bratra. Při posledním rozloučení jsme si připomínali slovo Žalmu „, upřímným vzhází ve tmách světlo...spravedlivý zůstane v paměti věčné“. Věříme, že sestra Hůlová nezůstane jenom v paměti naší, ale především v té Rozhodující. A že na konci své příležitosti na této Zemi slyšela: "To dobře, služebnice věrná, vejdi v radost svého Pána."

Ondřej Soběslavský

Daniel Arnošt Jablonský

(26. 11. 1660 – 31. 5. 1741)

Dokončení z minulého čísla

Jablonský přesto dosáhl dílčích úspěchů. Prosadil zřízení simultánních kostelů a „dekonfesionizaci“ sirotčinců, kam mohli být nyní přijímáni sirotci bez ohledu na vyznání jejich rodičů. V rámci úvah o unii navrhl přijetí episkopálního zřízení všemi protestanty, a to prostřednictvím anglikánské církve. Domníval se, že v Polsku by tento krok zlepšil postavení nekatolíků, kteří by se mohli sblížit s pravoslavnými a lépe čelit rekatolizaci. S odkazem na Sandoměřský konsensus nabádal polské protestanty ke spolupráci a inicioval generální synod luteránů a reformovaných. Ten se sešel v roce 1712 v Toruni, ale trvalé výsledky nepřinesl. Události tzv. Severní války a neústupnost luteránů nevytvořily pro vzájemné sblížení vhodné podmínky. Výsledky naopak přineslo Jablonského úsilí o materiální, politickou a duchovní podporu pronásledovaným protestantům ve střední Evropě, jichž se Hohenzollernové po úpadku moci Švédska stali hlavními ochránci. Politickými intervencemi se podařilo zmírnit jejich úděl v Uhrách. Jablonský v jejich prospěch organizoval sbírky a získával stipendia pro budoucí duchovní. I on sám studoval v roce 1680 v Oxfordu díky stipendiu pro velkopolskou Jednotu bratrskou. Proti náboženské netoleranci vystupoval i literárně. Jeho spis Iura et Libertates Dissidentium z roku 1708, v němž se zastal polsko-litevských protestantů, vyvolal pozornost celé Evropy.

VĚDEC V BOŽÍCH SLUŽBÁCH

V braniborském Prusku, které bylo na přelomu 17.–18. století kulturní velmocí, se Jablonský prosadil i jako vědec. Společně s G. W. Leibnizem podnítl založení Braniborské učené společnosti, předchůdce dnešní Pruské akademie věd. Také v tomto případě stály v pozadí důvody teologické. Cílem vědeckého úsilí neměla být pouhá zvědavost nebo samotné nadšení z poznávání, ale posílení křesťanství. Mělo být vedeno s ohledem na Boží slávu. Jablonský tedy v žádném případě nebyl předchůdcem „svobodomyslných“ osvícenců. Na druhé straně se ve 20. letech 18. století neváhal zastat hallských učenců, které tamní pietisté nařkli z ateismu a hrozby pro křesťanské náboženství. Jablonský publikoval velké množství učených pojednání, překládal a vydával prameny z církevních dějin. Řada jeho spisů byla přeložena do holandštiny, francouzštiny, švédštiny, polštiny a maďarštiny. O rozsahu jeho zájmů svědčí dochované dopisy, které psal významným učencům své doby. Zajímal se také o orientální řeči, čínskou kulturu nebo bádání o koránu. Z jeho podnětu byla v Berlíně založena tiskárna pro vydávání děl v hebrejštině. V roce 1699 Jablonský v tomto jazyce vydal Bibli, protože chtěl podpořit vzdělávání budoucích hebraistů. Dvakrát vydal celý Talmud a musel si na tento finančně náročný podnik vypůjčit od polské Jednoty. Nebyl však schopen dluh splatit a jeho osobní knihovna s pěti tisíci svazky byla proto po jeho smrti rozprodána v dražbě. Lze také litovat, že se mu nepodařilo dokončit plánované dějiny reformačních církví v Polsku, Čechách a Uhrách.

JABLONSKÝ A OBNOVENÁ UNITAS FRATRUM

Jablonský zůstává v povědomí především jako ten, kdo přenesl biskupské svěcení historické Jednoty na obnovenou Jednotu bratrskou. Tento akt, který je dnes vnímán jako samozřejmost, měl ve své době určité problematické rysy. Mikuláš Ludvík Zinzendorf, který na své hornolužické panství přijal v roce 1722 první moravské exulanty a po vzoru jiných usiloval o obnovu duchovního života, se dostal do konfliktu se saskou luterskou církví, která se obávala náboženského rozkolu a pochybovala o Zinzendorfově pravověrnosti. Zásadní otázkou další existence sílicích bratrských obcí bylo zajištění řádných duchovních. Za tímto účelem Zinzendorf hledal spojení, a to i mezi různými pietistickými skupinami se silně separatistickými rysy.

V říjnu 1729 se obrátil na Jablonského jako na přední autoritu Jednoty. Měl o ní povědomost z vyprávění exulantů a z jejího řádu vydaného Komenským, který jej velmi zaujal. Jablonský vznik herrnhutského společenství přivítal a vyjádřil se o něm jako o znovuoživení staré Jednoty, ačkoliv není známo, že by Herrnhut kdy navštívil. Když se pak do zámoří chystali první moravští misionáři, vyvstala naléhavá potřeba duchovních, kteří by na misiích mohli vysluhovat svátosti. Laické kazatele z Herrnhutu bez patřičného vzdělání totiž odmítli ordinovat jak němečtí a dánští luteráni, tak anglikáni. Zinzendorf proto v roce 1734 požádal Jablonského, aby ordinoval „na seniora, dohlázeatele a pastýře zahraničních moravských obcí“ Davida Nitschmanna, který by mohl uvádět do úřadu další pastory. Jablonský si zajistil souhlas druhého polského seniora Kristiana Sitkovského a 13. března 1735 vzkládáním rukou Davida Nitschmanna ordinoval. Jeho úřad měl být spjat s působením v zahraničních misiích, avšak toto zplnomocnění k ordinaci se změnilo v instituci, která se rychle etablovala i v evropském prostoru. O dva roky později se Zinzendorf nechal berlínskými teology přezkoušet z pravověrnosti, načež mu byla potvrzena aprobace, kterou získal v prosinci 1734 od teologické fakulty v Tübingen. Nato projevil přání, aby byl i on ordinován k biskupskému úřadu, navzdory obavám berlínských teologů, zda tento akt nevyvolá dojem vzniku další nové konfese. Poté co Jablonský dostal svolení z Lešna, společně s Nitschmannem ordinoval 20. května 1737 Zinzendorfa na biskupa. Tato ordinace měla již jiný charakter. Novému společenství měla v jeho kritickém momentě (Zinzendorf byl v roce 1736 vykázán ze Saska) zajistit po církevně-právní stránce nezávislost. Obec v Herrnhutu se nyní začala odvolávat na historické duchovní kořeny, ačkoliv Jablonský neměl na její další vývoj patrně již žádný vliv. Její cesty a cesty polské Jednoty se ve skutečnosti nesblížily, spíše naopak. Sitkovský, který se svolením k Zinzendorfově ordinaci váhal, později začal litovat a cítil se oklamán. Ordinace měla podle něj sloužit k zajištění misií, ne k tomu, aby s ní Zinzendorf veřejně vystupoval v Evropě. Obával se, aby polská Jednota, ve své podstatě refor-

movaná, nebyla s „herrnhutstvím“, které vzešlo z půdy luterství, v očích jiných spojována, což by mohlo ohrozit její postavení v Polsku i přízeň zahraničních reformovaných obcí, které ji doposud podporovaly. Jablonský viděl věc jinak. V nadkonfesiím a ekumenicky orientovaném společenství Moravanů viděl částečně naplnění svých vlastních unijních plánů.

VÝZNAM

DANIELA ARNOŠTA JABLONSKÉHO

Při pohledu na život a dílo Daniela Arnošta Jablonského, který zemřel před 275 lety, nelze přehlédnout jisté paralely s osudy Jana Amose Komenského. Jablonský mu byl patrně nejvíc podobný v úsilí o jednotu nekatolíků. Jeho protestantský ekumenismus, který byl realističtější, neboť Jablonský jej nemísil s utopickými úvahami o nápravě celého světa, měl silný irénistický charakter. Spočíval na přesvědčení, že veškeré úsilí se má nést v pokojném duchu. Na dochovaném náhrobníku je Jablonský označen jako „friedliebender Gottesgelährter“ – „mírumilovný učenec Páně“. Nelze přehlédnout odkaz na Komenského „Omnia sponte fluant, absit violentia rebus“ – „Vše nechť volně plyne a je prosto násilí.“ Jablonského zbožnost, blízká pietismu, souzněla s jeho teologickými postoji, při nichž rezignoval na hledání přesných dogmatických formulací a místo spekulativní teologie hledal inspiraci v praktickém životě víry. Při kázáních se často zaměřoval na prakticko-etický smysl biblického textu. Z jeho úst pochází výrok: „Mám za to, že není tak těžké udělat správné kázání, ale je těžší jej správně vyslechnout.“ Je nepochybné, že ve všem tom může být Jablonský inspirací i dnes.

Literatura:

Teprve v nedávné době vyšla reprezentativní publikace o D. A. Jablonském i v češtině: Joachim Bahlcke / Bogusław Dybaś / Hartmut Rudolph (vyd.): Daniel Arnošt Jablonský. Život a dílo vnuka J. A. Komenského. Praha 2011. Vydalo ji Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, kde ji lze zakoupit.

Jiří Just

Vedoucí kanceláře ČCE vypisuje výběrové řízení na pozici Fundraiser/ka a administrátor/ka projektu. Uzávěrka přihlášek 31.8.2016. Veškeré další informace na www.e-cirkev.cz

EVANGELICKÝ TÝDENÍK - KOSTNICKÉ JISKRY
Vydává Kostnická jednota
Redakce a administrace v Praze 2,
Ječná 19, PSČ 120 00, tel.: 224 919 607,
e-mail: ET.KJ@worldonline.cz
www.evangelickytydenik.cz
Celoroční předplatné 481 Kč, jednotlivé číslo 13 Kč. Č.ú.: 228961190/0300
Redaktor: Bohumil Kejr
Uveřejněné příspěvky nemusí vždy vyjadřovat stanoviska vydavatelů.
Nevyžádané materiály redakce nevrací, ani neuschovává.
Tiskne Grafotechna
Distribuci provádí:
* Pro jednotlivce: Česká pošta, s.p. bezplatná infolinka České pošty 800 300 302
adresa pro písemný styk: Česká pošta oddělení periodického tisku Olšanská 9, 130 00 Praha 3
e-mail: postabo.prstc@cpost.cz
*Hromadné zásilky: A.L.L.Production s.r.o., Poděbradská 24, 190 00 Praha 9, tel.: 234092851
Registrační číslo MK ČR: E 365
ISSN 0139-505X

ŽÁK HUSŮV, REBEL, NEKLIDNÝ DUCH, BRILANTNÍ DISKUTÉR A BYTOSTNÝ INTELEKTUÁL

Jeroným Pražský - žák Husův, rebel, neklidný duch, brilantní diskutér a bytostný intelektuál, jehož výročí upálení si letos připomínáme.

Jeroným se narodil kolem roku 1378, tedy přibližně v době, kdy zemřel král a „otec vlasti“ Karel IV. „Otcem vlasti“ nazval tohoto velkého panovníka jeden z Jeronýmových předchůdců Vojtěch Raňkův z Ježova. Ten patřil k předním postavám předhusitské doby usilujícím o skutečnou reformu církve (reformatio ecclesiae).

S pokorou vzpomeňme na další předhusitské osobnosti. Mezi prvními byl ohnivý kazatel rakouského původu Konrád Waldhauser; patří sem i český milovník Bible a svatého přijímání Matěj z Janova, ale i Jan Milíč z Kroměříže, apokalyptický kazatel a křesťan starající se o mladé budoucí kazatele či o padlé dívky.

Nezapomeňme ani na soupeřníky či vrstevníky Jeronýma Pražského, Křišťana z Prachatic, Marka z Hradce, Jakoubka ze Stříbra, Matěje z Knína, ano i jeho pozdější odpůrce Štěpána z Pálče, Stanislava ze Znojma či Michala de Causis.

Jeronýmovo dětství zůstává zahaleno tajemstvím. Narodil se pravděpodobně na Novém Městě pražském. Snad dokonce nedaleko kláštera Na Slovanech. Tomu by odpovídalo jméno, které dostal, Jeroným. Klášter na Slovanech byl totiž vyhlášen svým kultem sv. Jeronýma, významného církevního otce. Nepotvrdily se dohady o tom, že jeho otcem mohl být někdo ze vznešených měšťanů či řemeslníků (Václav Česř, „dělalčí číše“). Ani údajné jméno „Faulfisch“ („Shnilá ryba“) nám nepřiblížilo více jeho rodiče, či přesné místo narození.

Náš Jeroným musel vychodit jednu ze škol, které byly určeny pro mladé chlapce, aby si osvojili základní znalosti. Jeho žakovská léta jej vedla k návštěvě „věže vědění“, tedy systematickému studiu elementárních disciplín. Pravděpodobně svoji studijní dráhu začal jako malý žáček ve škamnách tzv. donatistů.

Zde se Jeroným učil číst a psát, zde si osvojil základy latiny (učebnice Ars grammatica) římského gramatika Aelia Donata (z. 380). Zahájil tak studium tzv. sedmi svobodných umění, z nichž prvním je právě gramatika (znalost psaní). Následuje rétorika, osvojení si výmluvnosti. Třetí je dialektika (logika), která na základě přesných výkladů a postupů odlišuje pravdivé od nepravdivého. Gramatika, rétorika a dialektika tvoří první stupeň sedmi svobodných umění, zvaný trivium. Pokud mladíček prokázal schopnost studovat i nadále, mohl přistoupit k osvojení si znalostí disciplín tzv. quadrivia.

První z quadrivia je počtářské umění, zvané aritmetika. Po něm přichází hudba, která vede k osvojení si znalosti básní a písní. Následuje věda, která se nazývá geometrie, tedy umění měření a vyměřování. A vše uzavírá astronomie, která zkoumá zákony hvězd. Kořeny středověkého bádání sedmi svobodných umění sahají až ke stoické gramatické tradici Lucia Aelia Stila (z. 74 př. Kr.).

Jako nadaný mladý muž se Jeroným dostal na artistickou fakultu pražské univerzity, kde se stal přítelem a spolupracovníkem Husovým. Jeroným patřil již v té době k intelektuální špičce studentů pražské univerzity. I proto bylo možné, aby se díky intervenci Jana Husa dostal na studia do anglického Oxfordu. Zde od jara 1399 až do února 1401 studoval, ale také opisoval některé ze spisů Johna Wyclifa (z.1384). Právě tento rebelující Angličan zásadním způsobem ovlivnil české reformní hnutí na přelomu 14. a 15. století. Jeroným pořídil opis jeho spisů Dialog a Trialog a přispěl tak k šíření idejí velkého anglického reformátora, jehož ostatky římská církev nakonec nechala spálit, když už nemohla upálit živého „kacíře“.

Jeroným se ze své anglické anabáze vrací do Prahy. Možná, že se ještě účastnil uvedení Jana Husa do funkce betlémského kazatele (1402). Soudci na Kostnickém koncilu byli přesvědčeni, že právě on přispěl k šíření wyclifských bludů po Praze. Když byl totiž v Kostnici viněn z toho, že v roce 1403 se účastnil vášnivých hádek se stoupenci římské ortodoxie, namítal, že byl v té době v Jeruzalémě. A opravdu, mohl sem doprovázet šlechtice Filipa Loutu z Dědic. Co když právě zde získal Jeroným sílu, aby se postavil triumfalistické moci pyšné církve? Jeronýmova přímá zkušenost s mistry, po kterých kráčel Ježíš Kristus se svými prostými a chudými apoštoly, musela ve srovnání s okázalým triumfalistickým chováním církve a jejich elit u Jeronýma zintenzivnit jeho „reformní apetit“.

Jeroným žil v době, kdy se „vzdělání“ kupovalo stejně jako dnes. Ale Jeronýmovi nejde o vyjednané magisterium. Usiluje o víc; o titul získaný tvrdou prací, poctivostí a otevřeností.

V letech 1404 – 1405 studuje na nejprestižnější evropské univerzitě, pařížské Sorbonně. Pro studium mu poslouží peníze z

nadace, kterou založil Vojtěch Raňkův z Ježova. Právě z těchto peněz bylo placeno studium mladých nadaných českých studentů. Podmínkou pro studium byly intelektuální předpoklady a český původ studenta, jehož rodiče museli být skutečně biologickými Čechy (ne tedy např. česky hovořící Němci). Tento český středověký „nacionalismus“ nemá ovšem nic společného s projevy probuzeneckého nebo dokonce fašizujícího nacionalismu tzv. druhé republiky. Poté, co se v r. 1405 Jeroným stal mistrem svobodných umění, dostane se do konfliktu s řadou pařížských mistrů. Jedním z důvodů konfliktu je Jeronýmův výklad svaté Trojice prostřednictvím tzv. štítu víry. Byl proto obviněn (nesmyslně) z panteismu. Proč? Protože se pokusil vysvětlit „tajemství“ (mysterion); svatá Trojice se skládá ze tří osob, které jsou sice jedinečné, ale přesto netvoří tři na sobě nezávislé subjekty. Jeroným dal studentům poměrně jednoduchý příklad. Místo podstaty „Bůh“ si představme podstatu „voda“. Ta je podstatou různých podob vody, např. ledu, sněhu a deště. Tak, jako dešť je voda, led je voda, sněh je voda, tak neplatí, že jednotlivý projev vody je totožný s jiným projevem vody. Prostě dešť je voda, ale není to led. Led je voda, ale není to sněh. Sněh je voda, ale není to dešť. „Nix, glacies, pluvia – tria nomina, rest tamen una. Sic in personis tribus Deus est tamen unus: est pater, est natus procedens, hinc quoque flatus. („Sněh, led, dešť. Tři jména, přesto jedna věc. Tak i ve třech osobách je přesto jediný Bůh: jako otec, jako zrozený, který se zjevuje, a z něho vzešlý duch.“)

Jeronýmovo vysvětlení je vlastně skvělé. A pro studenty je pochopitelné právě proto, že vysvětluje složité teoretické dogma na základě prvků viditelných v přírodě. Místo vděku se však Jeroným dočkal obvinění z nepřiměřeného přirovnávání svaté Trojice (stvořitelské moci) k přírodě (ke stvoření). Obvinění z tohoto typu panteismu se stalo i součástí obvinění Jeronýma v Kostnici. Jeroným nečeká na to, až jej zatknou, a urychleně opouští Paříž.

Jedním z důvodů sporů Jeronýma (a vlastně celého českého univerzitního národa) se svými protivníky byl ostrý dobový konflikt mezi dvěma filosofickými směry. V době Husa a Jeronýma byl v Evropě na ústupu starodávný filosofický směr, který vycházel ještě ze starého Platóna (Sókrata), tzv. realismus. Podle realistů za viditelným světem jednotlivin (věcí, dějů, přírody) existuje ideální pravzorový svět, který mu předchází. Každá konkrétní věc jednoho rodu má svůj dokonalý předobraz ve světě idejí. Např. dva stromy (jedle, hrušeň) se liší svými vlastnostmi (výška, barva, věk atp.), ale to, co je spojuje, je „stromovitost“, čili jejich spojená idea (reálie). Tak je tomu např. i u člověka. Lidé se liší pohlavím, barvou pleti, biologickými a fyzickými znaky, ale jsou to „lidé“. Spojuje je tedy idea, kterou můžeme nazvat „lidství“.

Oproti platonizujícímu filosofickému realismu se vzedmul v době scholastiky odpor a na popularitě získal směr nazvaný nominalismus (nomen – jméno). Nominalismus vychází z Platónova žáka Aristotela a je vůči existenci idejí (reálií, univerzálií) velmi skeptický. Část nominalistů namítá, že o idejích nelze nic vědět (Vilém Occam), část jich pak existenci idejí odmítá zcela (Siger z Brabantu). Ať tak či onak, platonský realismus a aristotelický nominalismus se střetly v plné míře v průběhu 13. – 15. století. Z tohoto zápasu vyšel vítězně vůči idejím skeptický a mnohé pochybnosti do teologie přinášející nominalismus.

Kořeny těchto sporů jsou velice hluboké. Křesťanské „filosofování“ rozhodně nebylo vlastní prvokřesťanům. Ozvuky řeckého uvažování můžeme najít v evangeliu Janově, ale skutečný vliv získala řecká filosofie v křesťanstvu až kolem 3. – 4. století. Roli zde sehrály i události politické: zánik židokřesťanské linie po porážce povstání Šimona bar Kochby (135 po Kr.) a křesťanská „konverze“ císaře Konstantina I. Velikého (poč. 4. st. po Kr.), který postupně učinil z křesťanství hlavní náboženství Římské říše. Díky nabyté svobodě křesťané sjednotili svůj pohled na věrouku a definovali svá hlavní dogmata.

Vrátme se však k Jeronýmovi. Pokud bychom čekali, že se Jeroným poběží schovat do bezpečí „realismem nasáklých“ Čech, mylili bychom se. Vědychtivý Jeroným odchází do Kolína nad Rýnem, kde získává další magisterský gradus. Posléze odejde do významného univerzitního města Heidelberg, kde si svůj studijní úspěch zopakuje.

Neudrží však na uzdě svůj temperament a v jedné z disputací se tvrdě vymezí vůči (již mrtvým) ikonám heidelberské univerzity (a nominalismu vůbec), Viléma Occama, Jana Buridana a Marsilia z Inghen. Rozzuření odpůrci, které Jeroným přemohl nejen svou vášnivou náturou, ale i disputačními schopnostmi, se rozhodnou, že jej poženou k soudu. Jeroným učiní to, co vždy, když mu hrozí reálné nebezpečí. Uteče!

Upálení Jeronýma Pražského

V letech 1407 – 1409 se Jeroným konečně opět ocitá na půdě pražské univerzity, kde se vrhá do zápasu proti českým a německým protivníkům z řad nominalistů. Stává se hlavní ikonou studentských bouří, vede studentské rebelie, posměšné průvody a spolu s Husem připraví půdu pro královu ofenzívu vedenou proti arcibiskupu Zbyňku Zajíc z Hazenburka. Když Václav IV. vydá na začátku roku 1409 Dekret kutnohorský a v květnu téhož roku na protest proti tomu opouští několik set studentů a učitelů pražskou univerzitu, je zřejmé, že arcibiskupovo křídlo, podporované cizími univerzitními mistry, studenty či obchodníky, je poraženo. Za hlavní viníky této konfrontace jsou označeni Jeroným a Hus.

Arcibiskup se ještě zmůže na gesto vlastní důležitosti, když nechá na dvoře arcibiskupského paláce v červenci 1410 spálit Wyclifovy knihy. Jelikož však „nedouk“ arcibiskup Zbyněk nechal spálit i Wyclifovy knihy filosofické, vysloužil si nejen posměch ze strany českých studentů („Zbyněk Zajíc abeceda spálil knihy nevěda, co je v nich“) a univerzitních mistrů, ale i protest Husův, jakož i protest oxfordské univerzity, která ovšem jinak považovala svého bývalého člena Johna Wyclifa za heretika. Na tomto příkladu vidíme, že dějiny a v nich probíhající jednotlivé činy a skutky opravdu nejsou černobílé.

Pod slíciím tlakem českých reformních sil a krále Václava však arcibiskup nakonec uprchne z Prahy. Směřuje pod ochranu krále Zikmunda. Cestou k němu však v září 1411 v Prešpurku umírá.

Jeroným Pražský opět pendluje po Evropě. V březnu 1410 se objevil v Budě, kde před pobaveným králem Zikmundem a šokovanými preláty přednese řeč, v němž nabádá světskou moc (Zikmunda), aby neváhal zabavit statky zpronevěřilé moci duchovní (církví). Vtip je v tom, že „prorocky“ vyhlíží cí Jeroným použije takovou řečovou formu, která se tváří jako „kázání“, ačkoli jím není. Jeroným jako laik samozřejmě kázat nemohl, ovšem tímto typem řeči neváhal provokovat přítomné preláty, čímž bavit nejen sebe, ale i Zikmunda.

Nicméně Jeronýmova výzva ke královskému zásahu vůči nemravné církvi byla prosycena „wyclifských duchem“. Ten vynese prostořekému českému intelektuálovi domácí vězení u ostříhomského biskupa Jana Kaniszy.

Když je Jeroným po pár dnech milostivě propuštěn, odejde do Vídně. Zde se snad nejbližší ocitne uvěznění. Jako wyclifista zde byl dokonce vyšetřován, byla na něj chystána žaloba. Svým přátelům v Praze sice v dopise napíše vznešené heslo „Nebezpečím pohrdati a jít jemu vstříc“, ale ve chvíli, kdy je zřejmé, že vězení neunikne, přislíbí proti čestnému slovu, že se dostaví k soudu, slovo nedodrží a z Vídně se tiše vytratí. Inu, i velcí mužové mají své charakterové slabiny.

Nebyl by ale Jeroným, aby si neodpustil provokaci. Z bezpečí

moravského hradu Bítova poslal posměšný dopis pasovskému oficiálovi Ondřeji z Grillenberku, kde se ironicky omlouvá, že musel odejít, jinak by mu početní nepřátelé „zválcovali hřbet“. Mimo jiné nikoliv bez výsměchu pozve oficiála i další soudce k pokračování v započaté soudní při.

V roce 1412 vypukly v Praze protiodpustkové bouře a objevily se zde maškarní průvody, pokračovala kázání Husova, ale odehrála se zde i zákeřná poprava tří tovaryšů, Martina, Jana a Staška. Právě protiodpustkové bouře a jejich průběh měly za následek ochladnutí krále Václava IV. k reformním kruhům, zejména pak k Husovi a Jeronýmovi. Oba význační mistři ostře napadali nejen prodej odpustků, ale relativizovali svým učním jejich validitu.

Jeroným pak neváhal bít se za své názory i pěstmi. V kostnických žalobách se dočteme o tom, že Jeroným během několika let způsobil mnoho skandálů. Měl napadat mnichy či kněze, kteří tupili Wyclífa a Husa. Ostře se vymezoval vůči prodávacům odpustků, jež měl se skupinami studentů nahánět po jižních Čechách (např. v Jindřichově Hradci). Rozmetal prý ostatky svatých, jež byly skandálním způsobem prodávány v Praze místními karmelitány. Dokonce snad výkaly znečil krucifix v jednom z kostelů, jiné k tomu nabádal, a ti Jeronýma následovali v jeho ikonolatrickém třeštění. Ať tomu bylo jakkoli, získal Jeroným pověst nejenom vášnivého diskutéra, ale i násilníka a rváče.

Korunu své pověsti nasadil Jeroným v r. 1413. Nejprve doputoval do Krakova na dvůr polského krále Vladislava Jagella: „…v Krakově překvapil všecky, když, objeviv se jednoho dne v rouše mistra se svou krásnou černou bradou, druhý den přišel bezvousý jako dvořan, v nádherné rudé sukni, zdobené šedivou kožešinou, oslňuje již svým zevnějškem. Několik dní pobytu stačilo mu, aby vzbudil pohnutí v lidu i kněžstvu, před tím prý neslýchané.“ Otázkou je, co zde Jeroným dělal. Snad měl zadání politické. Nezapomeňme, že polský král Vladislav a jeho bratr litevský velkokníže Vitold vedli válku s Řádem německých rytířů. A řada českých či moravských velmožů (např. pohusitsky orientovaný Lacek z Kravař) byla na straně „slovanských“ panovníků.

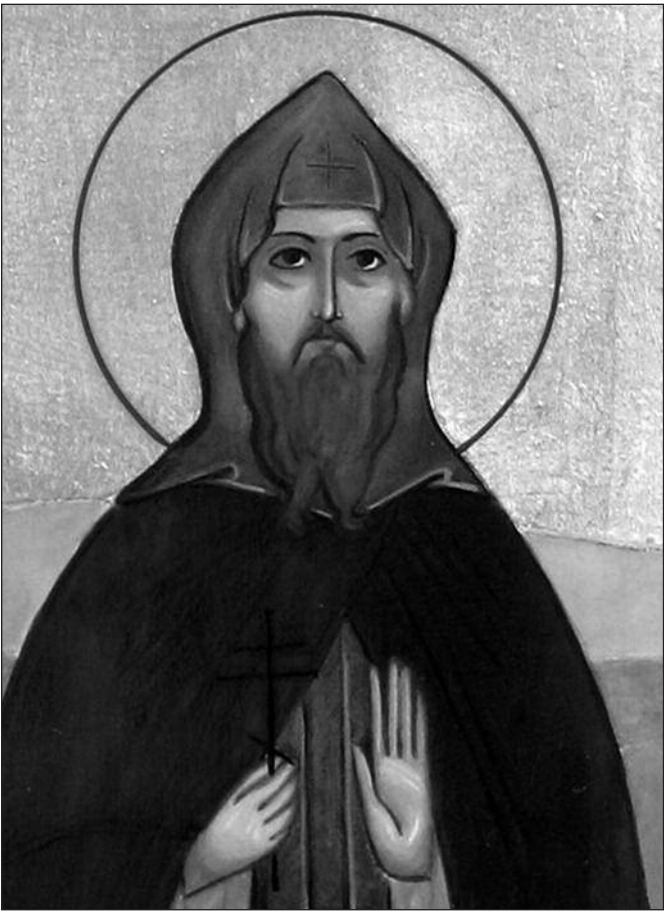
Nutno říci, že krakovský biskup Vojtěch Jastrziebec utrousil na adresu Jeronýma ironickou poznámku:„…naše země zdá se být dosud vyprahlá, aby přijala sémě a vydala plod, protože prostý lid nemůže pochopit učením tak velkého filosofa, a tím méně země litevské a ruské…!“

Jeronýmova energie byla nevyčerpatelná. Ihned z Krakova odjíždí v delegaci velkoknížete Vitolda. Když před město Vítebsk přišla svého panovníka přivítat dvě procesí (římské a ortodoxní), Jeroným si vybral procesí řeckých křesťanů. Nejen to. Podle kostnických žalob se klaněl ortodoxním ikonám. Aby toho nebylo málo, o pár dní později prý ve městě Pskov vstoupil do kostela ortodoxních křesťanů, ba co hůře, měl zde přijímat svátost eucharistie. To se ovšem jeví jako pomluva ze strany nepřátel, neboť v případě přijímání z rukou ortodoxního kněze by Jeroným de facto konvertoval k řeckému křesťanství. To se však neodvází připustit ani většina pravoslavných teologů a historiků.

Všechny výše zmíněné Jeronýmovy aktivity a úlety mu nepřátelé spočítali během procesu na kostnickém koncilu. Jeroným do Kostnice přišel, aby splnil slib daný svému učiteli a příteli Janu Husovi.

Na počátku dubna 1415 se ocitl „na zapřenou“ v Kostnici. Když brzy pochopil, že mu hrozí zatčení, stáhl se za brány Kostnice do blízkého městečka Überlingen. Zde sepsal žádosti Zikmundovi Lucemburskému a koncilnímu shromáždění, aby mu byl poskytnut bezpečný glejt pro příchod i odchod. Slíbil, že odpoví každému, kdo by mu přičítal nějaké obvinění. Pravděpodobně pod dojmem hrozby zatčení se posléze rozhodl vrátit se do Čech. Po několika týdnech se přiblížil k českým hranicím, kde ovšem učinil chybu. V malém městečku Hirschau se nechal pohostit na místní faře, a neodpusťl si ironické poznámky směrem ke koncilu a ostré urážky koncilních otců jako takových. Někdo z přítomných ostražitých kleriků jej udal a Jeroným byl brzo poté zatčen sulžbašským rychtářem Teyndorferem.

V Kostnici v té době byla zažehnána vážná krize. Když v druhé polovině března uprchl z koncilu papež Jan XXIII., ocitlo se celosvětově církevní shromáždění v těžké krizi. Hrozil dokonce naprostý krach koncilu. Ovšem několik významných mužů koncilu vzalo záležitosti do svých rukou a podařilo se jim udržet koncil v určitém důstojném chodu. Byli to především kardinálové Francesco Zabarella (Ital), Pierre d’Ailly (Francouz), Zikmund Lucemburský a šéf nejprestižnější dobové univerzity, francouzské Sorbonny, Jean Charlier (zvaný Gerson). Na konci března 1415 prohlásil sám sebe koncil za hodna pokračování, a to zcela legitimně, bez papeže! Na počátku dubna pak Zikmund vydal prohlášení, jímž zneplatnil všechny ochranné glejty, které vydal těm, s nimiž mělo být rokováno v Kostnici. Bylo jasné, že toto vyhlášení bylo namířeno převážně na Jana Husa (a pro futuro i na Jeronýma Pražského). Koncil se díky těmto mužům vzpamatoval z klinické smrti a začal konat. Součástí „obnovy církve“ („causa reformationis ecclesiae“) se stala „causa fidei“. Zatímco pokračoval proces vedený proti Janu Husovi, byl dán také pokyn, aby do Kostnice byl neodkladně přivlečen Jero-

Vyobrazení Jeronýma Pražského na pravoslavné ikoně

ným Pražský. A tak dne 23. května 1415 byl Jeroným Pražský do Kostnice opravdu přivlečen. Falckrabě Ludvík jej pak s okázalou pompou a v řetězech vedl celým městem. V jednom z kostelů na něj už čekali všichni jeho potupení protivníci. Zástupci univerzity pařížské, kolínské, heidelberské, vídeňské, ale i vysocí preláti, kteří jej hned z počátku takřka ukřičí k smrti. Jeroným byl uvržen do věže svatého Pavla a vložen do klády, takže první dny mu hrozila smrt; ovšem vyžádaného zpovědníka nedostane.

Dne 6. července umírá na hranici mistr Jan Hus. Pozornost koncilu, který se snaží stále pokračovat v celkové reformě církve, se přesune na „případ Jeroným“. Proti němu stojí zástupci univerzit, ale i jednotlivých národů (Němci, Angličané, Francouzi, Italové, Španělé).

Jeroným se ocitá pod obrovským tlakem, a snad i pod dojmem kruté smrti Husovy nakonec neodolá a 11. září 1415 odvolá učení Husovo i Wyclifovo: „Mimoto, aby bylo všem jasno, jaké byly příčiny toho, že jsem byl považován za stoupence a přívržence řečeného zemřelého Jana Husa, sděluji tímto, že když jsem ho mnohokrát slyšel při kázáních a přednáškách, uvěřil jsem, že je to dobrý člověk a že se v ničem neprotiví tradicím svaté matky církve a svatých učitelů, naopak když mi byly nedávno v tomto městě předloženy články jím hájené a tímto svatým koncilem odsouzené, nevěřil jsem na první pohled, že jsou jeho, ale ne v té formě.“ „Když mi pak byly ukázány, psané jeho vlastním rukopisem, který znám tak dobře jako svůj vlastní, shledal jsem, že všechny řečené články a každý z nich byly sepsány v té formě, v jaké byly odsouzeny. Proto jsem pochopil a chápu, že on i jeho učení bylo i s přívrženci svatým koncilem odsouzeno a odmítnuto jako kacířské a nesmyslné.“;

Aby bylo jeho ponížení ještě větší napíše kající dopisy českému králi, královně i všem českým stoupencům Husovým; a vydá se na milost a nemilost koncilu. Jeho nepřátelé však udělají chybu. Příliš „tlačí na pilu“. Zejména „internacionální“ zuřiví nepřátelé: Štěpán Pálec (Čech), Michal de Causis (Čechoněmec) či Jan Náz (Němec) zuří, neboť Jeroným byl oficiálně navrácen do ovčince.

Aby zvrátili rozhodnutí koncilních otců (zejména rozsudek vyšetřováním a rozsudkem pověřené komise), obvinili některé kardinály z toho, že přijali úplatek od krále Václava IV. Za to, aby nehnali Jeronýma na hranici…; znechucení kardinálové (včetně Zabareilly a d’Aillyho) odstoupili a byla ustanovena nová komise složená z Jeronýmových nejtvrdších protivníků.

Jeroným byl nucen odpovídat „Sic et non“ (Ano či ne). Ovšem na toto dno již Jeroným klesnout nehodlal. Rok poté (23. května 1416), co byl přivlečen v řetězech do Kostnice, prošel Jeroným novými tvrdými výsledky; za vinu jsou mu kladeny desítky bludných Wyclifových a Husových článků a na všechny má odpovědět.

Protože to však není v jeho silách, může vypovídat ještě 26. května. A toho dne dostane konečně prostor ke svému veřejnému vystoupení. A pojme jej velkolepě, sugestivně, fascinujícím způsobem. Ve své výtečné a obsáhlé řeči připomene oběti raných řeckých filosofů, ale i Sókrata, Seneky, židovských proroků, Ježíše Krista, křesťanských mučedníků a položí si otázku, proč by vlastně neměl trpět jako Kristus. Hájí české království, napadne nepřátele (zejména z řad Němců), vysvětluje, apeluje, horlí proti nepravostem. Pak se opět přihlásí k učení Husa a Wyclífa, vyzná, že je zapřel ze zbabělosti a ze strachu z ohně. Šokovaným i rozcíleným koncilním otcům vmete do tváře

svoji odvahu zemřít. Křik ve shromáždění byl veliký. Bylo jasné, že soud přikročí k uložení trestu nejvyššího. Pokud měl ještě před chvilí Jeroným nějaké skryté spojence, touto skvělou řečí je ztratil!

Byl opět vržen do vězení, v němž mohl posledních pár dní přemýšlet o smrti.

Dne 30. 5. 1416 byl tento „heretik heretiků“ („odvolal odvolané“) vyveden na místo, kde před necelým rokem zemřel Jan Hus. Jeho smrt zaznamenalo několik svědků.

U Poggia si nelze nevšimnout obdivu vůči Jeronýmovi: “S jasným čelem a veselou tváří šel ke smrti, nelekaje se ani ohně, ani muk, ani zahynutí. Nikdy žádný ze stoiků nepodstoupil smrti s tak stálou myslí a srdcem zmužilým, jako tento jí žádati se zdál.“

Pogius pokračuje: „Když přišel na popraviště, sám se svlékl ze šatů, padl na kolena, modlil se před kolem, k němuž nahý přivázán byl mokkými provazy a řetězem; potom obložili ho dřívím ne drobným, ale obhroubným až do prsou, slámy mezi ně nakladše. Jakž dříví hořeti počalo, jal se zpívatí píseň, kterouž mu sotva oheň a dým přetrhł. To pak bylo největší znamení stálosti mysli, že když kat zezadu chtěl zapáliti oheň, aby ho neviděl, on „sem přístup“, dí, „a zapal přede mnou; nechť bych se bál ohně tvého, byl bych sem se nedostal.“

Tak jako Hus, i Jeroným na hranici zpíval, tentokrát Do tvých rukou, Pane, poroučím svou duši. Sotva dozpíval, cítil již velký žár a podle Mladoňovicova pašijního vyprávění měl říci: „Pane Bože, Otče všemohoucí, slituj se nade mnou a odpusť mi mé hříchy, protože ty víš, že jsem upřímně miloval tvou pravdu.“ A tehdy udušil silný oheň jeho hlas, takže ho dál nebylo slyšet, ale stále rychle pohyboval ústy jako by rychle k sobě mluvil nebo se modlil.“

Zdá se, že Jeroným umíral déle nežli mistr Jan. Nebylo by divu. Jeroným byl postavy mohutné, kdežto Hus byl vyhublý, oslabený více jak šestiměsíčním tvrdým vězením. Ke smrti Jeronýmově praví Petr z Mladoňovic: „Když však oheň opálil téměř celé jeho tělo kolem dokola spolu s vousem, tehdy se na celém jeho těle objevovaly následkem spálení jakési veliké puchýře zvící vejce. On však stále silně pohyboval hlavou a ústy téměř čtvrt hodiny. Tak hořel a poněvadž byl velmi silné konstituce, zůstával v ohni za velikého utrpení živ tak dlouho, co by člověk mohl dojít volně od sv. Klimenta po mostě ke kostelu Panny Marie.“

Dejme ještě jednou slovo i Poggiovi, který, domnívám se, velmi trefně vystihl postavu Jeronýma Pražského i jeho smrt: „Tímto způsobem zahynul muž nadmíru znamenitý. Díval jsem se na skonání jeho, spatřil jsem vše, co se dalo. Buďto že nevěra, nebo neústupnost u příčině byla, věru muž ten umřel vždy co pravý filosof!“

Martin Chadima

Literatura:
BIBLE. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Ekumenická rada církví v Československu 1985
ČORNEJ, Petr. Idea národa v husitských Čechách. In. Husitský tábor. Supplement I. In. Tábor: Sborník husitského muzea. 2001
HEIDER, Daniel. SVOBODA, David. Univerzálie ve scholastice. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta 2012
HEROLD, V. Pražská univerzita a Wyclif. Wyclifovo učení o ideách a geneze husitského revolučního myšlení. Praha: Univerzita Karlova 1985
CHADIMA, Martin. Filozofie – Úvod do dějin evropského myšlení. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové – Ústav sociální práce 2013
CHADIMA, Martin. Mistr Jan Hus – Člověk, teolog, mučedník. Praha: Česká biblická společnost 2015
CHADIMA, Martin. Jeroným Pražský – Tragický příběh středověkého intelektuála. Hradec Králové: Královéhradecká diecéze Církve československé husitské 2016
JUKL, Jakub Jiří. Utrakvizmus a pravoslaví. Disertační práce. Katedra historické teologie. Vedoucí práce: doc. Martin Wernisch. Historická teologie. Universita Karlova v Praze. Evangelická theologická katedra 2007
KADLEC, Jaroslav: Mistr Vojtěch Raňkův z Ježova. Praha: Univerzita Karlova 1969
KEJŘ, Jiří. Husův proces. Praha: Vyšehrad 2000
KUČERA, Zdeněk. Trojiční teologie. Kniha první. Trojiční základ a tradice. Praha: Blahoslav 1984
PETR z Mladoňovic: Zpráva o Mistru Janu Husovi v Kostnici. Praha: Univerzita Karlova 1965
PETR z Mladoňovic. Vypravování o Mistru Jeronýmovi Pražském, upáleném v Kostnici pro jméno Kristovo. In. Ze zpráv a kronik doby husitské. Praha: Svoboda 1981
SCHAFF, David S. John Hus – his life, teachings and death I. New York: Charles Scribner´s Sons 1915
ŠMAHEL, FRANTIŠEK. Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2001
ŠMAHEL, František. Život a dílo Jeronýma Pražského. Praha: Argo 2010
Ze zpráv a kronik doby husitské. Praha: Svoboda 1981